

Департамент культури, національностей, релігій та охорони
об'єктів культурної спадщини
Одеської обласної державної адміністрації

Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
імені М. С. Грушевського

Науково-методичний відділ

ВІД ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ ДО WI-FI: ЯК БІБЛІОТЕЧНА МЕРЕЖА ОДЕЩИНИ ПЕРЕЖИВАЄ ВЛАСНУ РЕВОЛЮЦІЮ

Аналітична довідка за результатами аналітико-статистичної
збірки «Бібліотеки Одеської області в цифрах. Рік 2025»

Публічні бібліотеки Одеської області продовжують відігравати важливу роль у забезпеченні доступу населення до інформації, знань, культурних надбань та освітніх ресурсів. В умовах воєнного стану, демографічних змін, цифрової трансформації суспільства та реформування мережі закладів культури бібліотеки залишаються важливими осередками громадського життя, соціальної згуртованості та підтримки населення.

Аналітична довідка підготовлена за результатами аналізу матеріалів аналітико-статистичного збірника «Бібліотеки Одеської області в цифрах. Рік 2025», який містить узагальнені статистичні дані про діяльність публічних бібліотек територіальних громад області. Видання відображає основні показники роботи бібліотек, стан бібліотечної мережі, кадровий потенціал, формування та використання бібліотечних фондів, обсяги бібліотечного обслуговування, впровадження цифрових сервісів та інноваційних форм роботи.

Метою довідки є виявлення основних тенденцій розвитку бібліотечної сфери регіону, аналіз кількісних і якісних показників діяльності бібліотек, визначення проблемних питань та окреслення перспектив подальшого розвитку галузі. Узагальнення статистичних даних дозволяє оцінити ефективність функціонування бібліотек, їхню адаптацію до сучасних викликів та роль у реалізації державної культурної політики на місцевому рівні.

Результати аналізу можуть бути використані органами місцевого самоврядування, керівниками закладів культури, фахівцями бібліотечної справи для прийняття управлінських рішень, планування подальшої діяльності та визначення пріоритетних напрямів розвитку бібліотек Одеської області.

Бібліотеки Одеської області в цифрах. Рік 2025 : аналіт.-стат. зб. / Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін., Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. Грушевського, Наук.-метод. від. ; [підгот. Н. П. Маловік ; комп'ют. набір Н. П. Маловік ; ред. О. М. Ласкевич ; верстка О. М. Ласкевич ; відп. за вип. О. А. Булгакова]. – Одеса, 2026. – 71 с.¹

¹ Бібліотеки Одеської області в цифрах. Рік 2025 : аналіт.-стат. зб. Дата публ.: 20.06.2026. URL: <http://biblioteka.od.ua/wp-content/uploads/2026/06/2025-Biblioteky-Odeskoyi-oblasti-v-tsyfrah.pdf>. (дата звернення: 20.06.2026).

Аналітично-статистичний збірник «Бібліотеки Одеської області в цифрах. Рік 2025» розкриває значно динамічнішу, а подекуди й драматичну картину. За сухими колонками статистичних таблиць ховається історія про те, як культурні інституції регіону намагаються вижити під час війни, позбутися імперської спадщини та подолати цифровий розрив.

Запрошуємо проаналізувати «цифри, що стоять за книгами», і зрозуміти, куди насправді рухається бібліотечна мережа Одещини.

Велика «актуалізація»: очищення полиць та тривожна динаміка

Найбільш резонансним процесом 2025 року стала масштабна ревізія книжкових полиць. Як зазначається у збірнику: «У зв'язку з воєнною агресією РФ розпочато роботу з актуалізації бібліотечних фондів».

Аналіз показує, що деколонізація фондів відбувається з різною швидкістю. Наприклад, у Дивізійській сільській територіальній громаді (далі – ТГ) російськомовна література складає лише 11,9%, тоді як в Ізмаїльській міській ТГ цей показник все ще сягає 75,5%. Справжньою аномалією виглядає Маразлівська сільська ТГ, де відсоток зменшення російськомовного фонду за рік зафіксовано на рівні 148,8% (Табл. №11).

Проте за цим оптимістичним «очищенням» криється серйозний виклик. Якщо ми подивимося на дані Березівського району (Табл. №7), то побачимо критичний розрив: протягом року вибуло 31,97 тис. примірників, тоді як надійшло лише 2,49 тис. Це означає, що фонди звільняються від російських наративів значно швидше, ніж наповнюються українськими новинками. Бібліотеки стають «чистішими», але водночас порожнішими.

Мережа виживання: стійкість на тлі аварійності

Статистика щодо кількості закладів (Табл. № 1 та № 2) демонструє дивовижну живучість: у графі «ліквідовано» майже повсюдно стоять нулі. Однак збереження мережі не дорівнює її процвітанняю.

Попри те, що фізично заклади працюють, стан приміщень залишає бажати кращого. У Березівському районі при мережі у 104 заклади за рік проведено лише 6 капітальних ремонтів – це менш як 6 % від потреби. В Одеському районі 10 бібліотек потребують оновлення, а 3 перебувають у безпосередньо аварійному стані. Це свідчить про те, що стійкість персоналу часто випробовується неналежними умовами, а «збереження мережі» подекуди є лише формальним утриманням стін.

Цифровий розрив та «сірі зони» статистики

Цифровізація залишається головним маркером перетворення бібліотеки на сучасний хаб. У Таблицях № 3 та № 4 ми бачимо справжніх лідерів:

- Куяльницька сільська ТГ: приклад для наслідування – усі 76 комп'ютерів мають 100 % доступ до інтернету.
- Одеська міська ТГ: демонструє розвиток, збільшивши парк техніки до 162 комп'ютерів та забезпечивши наявність 72 мультимедійних систем.
- Балтська міська ТГ: окрім гігабайтів інформації, бібліотека тут стає сервісним центром – зафіксовано наявність 17 одиниць копіювально-множильної техніки.

Проте слід звернути увагу на важливу примітку на сторінці 31 збірника. У звітності існують так звані «сірі клітинки», де облік фондів ведеться некоректно. Це тривожний сигнал для якості культурної статистики, який вказує на необхідність підвищення професійної компетенції кадрів у громадах.

Адміністративна магія: звідки на селі нові бібліотеки?

У звіті за 2025 рік можна помітити контрінтуїтивну цифру: кількість сільських бібліотек формально зростає. Чи це результат масового будівництва в селах? Ні, це результат «юридичної магії».

Згідно із Законом № 3285-IX, статус селищ міського типу (далі – СМТ) було змінено. Це призвело до того, що бібліотеки, які раніше вважалися «міськими», автоматично перейшли до категорії «селищних» або «сільських». Це важливий момент для розуміння структури звіту: мережа переформатовується юридично, що значно впливає на сільську статистику, не змінюючи при цьому кількість реальних будівель.

Мільйони відвідувань: соціальна функція понад усе

Попри міграцію та війну, кількість відвідувань залишається високою. В Одеській міській ТГ зафіксовано понад 842 тисячі візитів. Проте, якщо зіставити це з кількістю населення (близько 1,1 млн), ми побачимо, що середня інтенсивність відвідування становить менше одного разу на рік на одного мешканця.

Це свідчить про те, що бібліотека сьогодні змінює свою роль. Вона все менше є місцем регулярного отримання книг і все більше стає:

1. Центром інформаційної гігієни та перевірених даних.
2. Цифровим хабом у громадах, де інтернет-зв'язок є нестабільним.
3. Соціальним прихистком («пунктом незламності» культури) у часи кризи.

Бібліотека майбутнього – це...

Аналіз 2025 року підтверджує: бібліотечна система Одещини проходить крізь горнило трансформацій. Ми бачимо рішуче прощання з радянським минулим через актуалізацію фондів, хоча темпи надходження нової книги викликають занепокоєння. Бібліотека перестає бути «тихим місцем» і стає точкою доступу до сервісів та Wi-Fi.

Залишається відкритим питання: чи зможе фізична книга конкурувати з цифровим хабом, якщо темпи вибуття літератури й надалі в десятки разів перевищуватимуть наповнення? Статистика відвідувань каже, що простір бібліотеки нам потрібен. Але щоб ці стіни були наповнені не лише гігабайтами, а й сучасними сенсами, громади мають інвестувати не лише в «актуалізацію» (чистку), а й у розвиток.

Публічні бібліотеки Одещини 2025: Цифрова трансформація та оновлення

Цифрова мережа та користувачі

Понад 3,1 млн відвідувань за рік

Найбільшу активність демонструють користувачі Одеського району — понад 1,2 млн відвідувань.

Бібліотеки як цифрові хаби

● **99** бібліотек Одеського району вже мають комп'ютери, з них **278** одиниць підключено до Інтернету.

Статус "селищних" бібліотек

У 2025 році статус бібліотек у СМТ змінено на селищні згідно з адміністративною реформою.

Порівняння технічного оснащення та ресурсів у трьох найбільших районах області.

Фонди та інфраструктурні виклики

Деколонізація книжкових фондів

Триває активна актуалізація: у Подільському районі російськомовні фонди скоротилися на 12% за рік.

Мовне співвідношення фондів

● українська мова
В середньому по області частка української мови у фондах становить 40-55%.

Потреба у капітальному ремонті

В Одеському районі 10 бібліотек потребують термінового ремонту, а 3 перебувають в аварійному стані.

© NotebookLM

Коли ви востаннє заглядали до своєї місцевої бібліотеки? Можливо, саме зараз час побачити ці цифри в дії та підтримати своїм візитом тих, хто тримає цей культурний фронт.

ВІД ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ ДО WI-FI: ЯК БІБЛІОТЕЧНА МЕРЕЖА ОДЕЩИНИ ПЕРЕЖИВАЄ ВЛАСНУ РЕВОЛЮЦІЮ [Текст] : аналіт. довідка за результатами аналіт.-стат. зб. «Бібліотеки Одеської області в цифрах. Рік 2025» / Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін., Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. С. Грушевського, Наук.-метод. від. ; [підгот. О. А. Булгакова ; комп'ют. набір О. А. Булгакова ; заг. редагування О. М. Ласкевич ; відп. за вип. О. А. Булгакова]. – Одеса, 2026. – 8 с. – 15x21,5. – 40 прим.: б. ц.

© ООУНБ ім. М. С. Грушевського, 2026
© Булгакова О. А., підгот., 2026
Зам. № 29 від 22.06.2026 р.